

Matkoja paradokseihin

MINCA, CLAUDIO & TIM OAKES (2006, toim.). *Travels in paradox. Remapping tourism*. 286 s. Rowman & Littlefield, Lanham.

Claudio Mincan ja Tim Oakesin, kahden kulttuurimaan-tieteilijän, toimittama monitieteinen kirja alkaa ajatuksesta, että matkustamisessa ei ole kyse matkanteosta. Sen sijaan matka tapahtuu liikkumista edeltävissä ja erityisesti sen kohteena olevissa paikoissa sekä niiden kokemisessa. Kohteiden rajat suhteessa kotiin ja arkeen ovat häilyviä. Matkanteon paikat ja kokemukset rakentuvatkin suhteessa kotiin ja toisiin paikkoihin.

Mincalle ja Oakesille matkustaminen on erityinen paikan kokemus, olennainen osa modernia elämäntapaa. He aloittavat kirjan kuvaamalla tapaamista Venetsiassa. He analysoivat ja tulkitsevat sivullisen (Tim) ja osallisen (Claudio) kokemuksen eroja. Venetsian kokeminen ja siellä toimiminen jäsenyivät eri tavoin riippuen siitä onko kaupunki osa kuvaajan arkea vai jäsenyykö paikka turistisen katseen kautta.

Asetelma ei sinällään edusta dramaattista käännettä matkailun ja turismin monitieteisessä tutkimuksessa. Täl-

lä kentällä toimimiselle on tyypillistä se, että omaa erityistä paikkaa rakennetaan usein suhteessa ”Toiseen”, ja aivan kuten esimerkiksi matkailukertomuksissa, samalla tuotetaan tämä ”Toinen”. Tässä yhteydessä ”Toisetta” voivat edustaa muun muassa ne lähestymistavat, joissa matkailu ja moderni mobiliteetti jäsenyivät matkantekona ja liikkuvuutena pisteestä A pisteeseen B. Johdannossa ja joissakin yksittäisissä artikkeleissa viitataan epämääräisesti tällaiseen traditioon, mutta epäselväksi jää, kuka tai ketkä edustavat sitä nykyisin. Kokonaisuus on kuitenkin mielenkiintoinen. Teos sisältää kymmenen artikkelia. Niitä yhdistävät – hieman vaihtelevin painoituksin – toimittajien lähtökohdat matkakohteista kokemuksellisin paikkoina, jotka jäsenyivät suhteessa toisiin paikkoihin ja erityisesti matkailijoiden koteihin. Samalla matkakohteet ymmärretään toisten ihmisten koti- ja arkiympäristöiksi.

Tim Edensor ja Mike Crang jatkavat artikkeleissaan aiemmin toisaalla esittämistään lähtökohdista. Molemmat liittävät matkailuun kehollisia ja performatiivisia elementtejä. Edensor keskittyy aistillisuuteen matkailussa, Crang puolestaan tarkastelee paikkakuvausten ja -kokemusten rakentumista osana laajempaa kulttuurista

merkitysjärjestelmää. Crang näkee matkailun erityisenä *geografiana*, Maan tekstuaalisena kuvaamisena. Ning Wang tarkastelee matkailutalouden ja valmiiden matkareittien merkitystä paikan kokemisessa. Kuvaukset matkareiteistä ovat usein tärkeässä roolissa kohdetta ja reittiä valittaessa. Samalla kuvaukset luovat perustaa matkailijan kokemuksille varsinaisella matkalla. Tätä taustaa vasten reittikuvausten vaikutuksia matkailukokemuksiin on tutkittu varsin vähän, varsinkin jos otetaan huomioon, kuinka paljon esimerkiksi *Lonely Planet*-sarjan oppaita ja seuramatkaesitteitä myydään ja käytetään.

Kokoelmassa on mukana myös kaksi suomalaista kirjoittajaa. Sosiologi Soile Veijola matkaillee kotiseudullaan lissä. Kyse ei ole niin sanotusta lähimatkailusta bio-regionalismin hengessä, vaan matkasta lapsuuden (koti) paikkaan Helsingistä ja Rovaniemeltä. Matkakumppanit vaihtuvat, mutta jo lapsena rakentunut rooli ja ulkopuolisuuden kokemus pysyvät. Lapsuus on paikka, joka seuraa mukana. Kulttuurimaantieteilijät Pauliina Raento ja Steven Flusty eivät kotiseutumatkaille, he matkustavat Italiaan. Karttakoordinaattien perusteella heidän kohteenaan on kuitenkin uusi Las Vegas, jota he pyrkivät jäsentämään siellä sijaitsevien kolmen erilaisen ”Italian”, Caesars Palacen, Bellagion ja The Venetianin, kautta. Nämä kolme kasinoa toimivat esimerkkeinä, joiden kunkin laajahkon taustoittamisen avulla Raento ja Flusty tuovat hyvin esille paikkojen rakentumisen paradoksaalisuuden matkailun tuotteistamisessa ja kehittämisessä.

Jessica Jacobs tarkastelee mielenkiintoisesti euroopalaisten naisten matkailua Siinaille. Hän pitää matkoja pyrkimyksenä irrottautua hetkellisesti modernista länsimaaisesta elämäntavasta. Naiset kuitenkin kantavat modernin projektia mukanaan solmiessaan kontakteja paikallisiin miehiin. Mielenkiintoisinta artikkelissa on se, miten tutkimusaihetta lähestytään, käsitteellistetään, mitä siihen katsotaan kuuluvaksi ja mitä puolestaan ei sanota eikä käsitellä. Jacobs tutkii paikkakokemusten paradoksaalisuutta ja paikkojen kohtaamisia romanssimatkailun näkökulmasta. Länsimaaiset, useimmiten keski-ikäiset ja varakkaat naismatkailijat solmivat lomaromansseja paikallisten, modernille jonkinasteista vastakohtaa edusta-

vien aitojen ja oikeiden miesten kanssa. Kyse ei siis ole riistävästä epätasa-arvoisiin valtasuhteisiin kietoutuneesta seksiturismista, vaan naisten ”pakomatkoista” pois modernista ja lomaromansseista ”siellä jossain”.

Jäin hetkeksi miettimään, voisiko yksin matkustavien keski-ikäisten, varakkaiden, länsimaisten valkoisten miesten paikkakokemuksia vaikkapa Thaimaan Pattayalla lähestyä samalla tavoin, romantiikan- ja läheisyysdennälkäisten yksinäisten miesten nostalgisena matkana aitojen naisten pariin. Tuskin voisi (ainakaan ilman ironiaa). Toisin kuin miesten seksiturismin yhteydessä–naisten romanssimatkailussa ei ole ilmeisesti tarpeen pohtia vaikutuksia sen kohteisiin (esim. miehiin, paikallisiin yhteisöihin tai niiden arvoihin tai paikallisille naisille ja mahdollisille vaimoille varattuun rooliin matkailusesonkien välissä). Romanssi on kahden tasavertaisen kumppanin välinen asia – muuta tulkintaa on lukijana vaikea tehdä. Käsitteellinen valinta palvelee tarkoitustaan, mutta sopeutuu hieman ongelmallisesti teoksen lähtökohtiin. Siinä ei näyttäydykään kenenkään kotina, tai suhteessa kotiin, vaan kaukaisena paikkana, joka rakentuu modernissa olematta sitä. Paradoksaalista.

Omissa artikkeleissaan Minca ja Oakes tutkivat Marokkoa ja Kiinaa. Minca tarkastelee Marrakechin Jamaa el Fna -aukion rakentumista koloniaalisen ajan perintönä ja turistikokemuksena. Oakes puolestaan käsittelee aitouden ongelmallisuutta käyttämällä esimerkkinään Lounais-Kiinassa sijaitsevaa Miaon kylää. Molemmissa artikkeleissa turistisen katseen ja paikallisen arjen välillä vallitsee ristiriita, joiden kautta syntyy paradoksaalinen käsitys näistä paikoista ja niiden identiteeteistä. Kokonaisuudessaan teos tarjoaa monipuolisia ja raikkaita, jopa provokatiivisia näkökulmia matkailun ja paikan kokemusten tarkasteluun. Teos ei ehkä sovellu perusoppikirjaksi, mutta hieman pidemmälle edistyneille opiskelijoille ja alan tutkijoille se tarjoaa varmasti pohdittavaa.

JARKKO SAARINEN
Maantieteen laitos,
Oulun yliopisto